

روز قلم در تقویم ایران، به عنوان نمادی برای تجلیل از صاحب قلمان و آثار ایشان انتخاب شده است. در این نوشتار، به ابعاد تربیتی، رسانه ای و ارزشی تألیف و نگاشتن اشاره شده و از چگونگی سیر قلم در طول تاریخ صحبت به میان آمده است. به این سیر، چه از نظر محتوای نوشته ها و چه از نظر ابزار ظاهری - که به شیوه های اینترنتی و الکترونیکی - رسیده، نگریده شده است. ارزش قلم در اسلام و قرآن و در روایات اهل بیت، بحث دیگری است که به آن می پردازیم

روز قلم

در صفحات تقویم، چهاردهم تیرماه با عنوان «روز قلم» به خود جلوه ای دیگر بخشیده است. نام گذاری این روز به نام قلم، بی ارتباط با تاریخ کهن متمدن و فرهنگ ساز این سرزمین نیست. ابوریحان بیرونی در کتاب آثار الباقیه خود آورده است که چهاردهمین روز از تیرماه را ایرانیان باستان، روز تیر (عطارد) می نامیدند. از طرفی سیاره تیر یا همان عطارد، در فرهنگ ادب پارسی، کاتب و نویسنده ستارگان است. به همین مناسبت این روز را روز نویسندگان می دانستند و گرامی می داشتند

ارزش و کرامت قلم بسیار بالاتر از آن است که برای بزرگداشت آن و صاحبانش به اختصاص دادن روزی در تقویم به آن بسنده کنیم. این ساده ترین شعار برای تجلیل از مقام قلم و ارباب قلم است. نماد روز قلم برای تجلیل، تجلیل و پیشرفت نویسندگان و نوشته ها، فقط یک تلنگر است. در این روز با گرامی داشت یاد و خاطره اهالی قلم و تجلیل از آثار ایشان، شاید بتوانیم گوشه ای از زحمات طاقت فرسای آنان را قدردان باشیم

تاریخ نوشتن

تاریخ نوشتار، حداکثر به بیست هزار سال پیش باز می گردد و با محدود ساختن به نظام های نوشتاری مدون، رقمی حدود شش هزار سال پیش را نشان می دهد. این ارقام و آمارها فقط تخمینی است از سوی کاوشگران علمی، در صورتی که بدون شک پیشرفتی از سوی جوامع گوناگون، بدون کمک خط و زبان امکان پذیر نبوده است

از جمله موادی که برای نوشتن به کار می رفته سنگ، چوب، پوست حیوانات، برگ درختان، استخوان، موم، ابریشم، پنبه و کاغذ را می توان نام برد. در طول تاریخ، نوشتن به دو صورت بوده است: یک دسته خطوطی را در برمی گرفت که با استفاده از ابزارهای تیز چون سوزن، چاقو و... نوشتاری، کنده کاری می شد. دسته دیگر شامل خطوطی است که به وسیله قلم پر، قلم نی، قلم مو و... و با استفاده از

جوهر بر سطح ماده نوشتاری ترسیم می‌گردید. گفتنی است نسخه برداری از نوشته ای بر سنگ یا فلز به طور منطقی، در نهایت به اختراع چاپ انجامید

قلم، معجزه جاوید

معجزه، یکی از نشانه های نبوت است. در هر دوره از تاریخ، پیامبران به اذن پروردگار، معجزه هایی را برای اثبات نبوتشان ارائه می‌کردند. در این میان، اسلام آخرین و کامل ترین دین الهی است؛ یعنی آیینی است که در هر برهه ای از زمان و در هر مکانی باید جواب گوی مخاطب خود باشد. حال معجزه پیامبر این دین باید از چه مقوله ای باشد که حتی جواب گوی مخاطبان هزاره های پس از خود شمرده شود؟ چه معجزه ای می‌تواند قرن ها تازگی و ماندگاری خود را در زندگی بشر حفظ کند؟ کتاب، نوشته، و ما یَسْطُرُونَ

قرآن کریم، با قلم خالق قلم، معجزه جاوید پیامبر آخرالزمان است. قلم و کتابت از مقوله هایی هستند که نه تنها کهنه و مانده نمی‌شوند، بلکه هر روز جنبه هایی تازه از آنها پدیدار می‌گردد. پروردگار، قرن هاست برای این نوشته سترگ هموردطلبی می‌کند: «اگر آدمی و پری گرد شوند که مانند این قرآن آرند، مانندش نیارند، گرچه برخی شان پشتیبان برخی باشند» یا «اگر در آنچه بر بنده مان فرو فرستاده ایم در گمانید، پس سوره ای همانندش آرید

قلم مدرن

در آغاز قرن بیستم، کسی این تردید را به خود راه نمی‌داد که قلم و کاغذ را مهم ترین و مؤثرترین ابزار ذخیره سازی اطلاعات بداند؛ زیرا در آن زمان جوامع از نظر اقتصادی و فکری به جامعه های کاغذمدار تبدیل شده بود. اما پایه های این باور پس از چندی به لרزه درآمد و با ظهور رایانه، رشد سریع فناوری اطلاعات، تلویزیون، استفاده های گوناگون از میکروفیلم، میکروفیش و ابزارهای الکتریکی، برتری بی رقیب کاغذ و قلم سنتی، به طور جدی به مبارزه طلبیده شد

همان طور که در طول تاریخ، شکل ظاهری قلم عوض می‌شده است، روز به روز همراه با صنعت رو به رشد نیز تغییر می‌کند. اگر چه هنوز کتاب خانه های الکترونیکی و اداره های بدون کاغذ و قلم و جامعه های بدون کتاب نیامده است و شاید هرگز نیاید، ولی موقعیت ابزار و مواد نوشتنی از بنیاد دگرگون شده است. این دگرگونی در ظاهر قلم ها و نوشته ها، نه تنها از ارزش قلم و صاحبان آن نمی‌کاهد، بلکه به دلیل انتقال لحظه ای نوشته ها، هرآینه مسئولیت و وظیفه قلم را صدچندان می‌کند

قلم چیست؟

قلم، زبان عقل و معرفت و احساس انسان ها و بیان کننده اندیشه و شخصیت صاحب آن است. قلم، زبان دوم انسان هاست. هویت، چیستی و قلمرو قلم بسیار گسترده تر از آن است که در بیان بگنجد. هرگونه رشد و پیشرفت، پیروزی و آرامش و معرفت و شناخت، ریشه در قلم دارد. تمدن ها، تجربه های تلخ و شیرین و علوم با نوشتن ماندگار می شوند و آیندگان مملو از تجربه و پر از راه حل هایند هر کس می تواند قلمی را بین انگشتانش بفشرد و فرمایش دهد که بنگارد و هر آنچه را از مخیله صاحب انگشت تراوش می کند، بنویسد. قلم، تخریب می کند. می سازد. واقعیت ها را آشکار می کند. آشکارها را نهان می کند. به واقع قلم، معجزه ای جاودان است

جایگاه قلم در اسلام

سوگند خداوند در قرآن به نام قلم، گویاترین شاهد بر شرافت و قداست آن است: «ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ؛ سوگند به قلم و آنچه نویسند.» در جایی که خداوند، صاحب هستی به آفریده ای از آفریده های خود قسم یاد می کند، بشر در چه جایگاهی می تواند از ارج و منزلت آن سخن براند

در نخستین ارتباط و حیاتی رسول خدا صلی الله علیه و آله با مبدأ هستی در غار حرا، سخن از قلم به میان می آید، تا جایی که خداوند خود را این گونه معرفی می کند: «الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ؛ آن که با قلم آموخت

با سیری در زندگی پیامبر و امامان علیهم السلام می توان توجه و اهتمام عملی به نوشتن را از متن سیره آنان دریافت. این قدرشناسی به حدی بود که گاه موجب آزادی اسیران کفار می گشت. در صدر اسلام، پس از پایان برخی جنگ ها، پیامبر دستور می فرمود اسیرانی که به ده نفر از مسلمانان خواندن و نوشتن بیاموزند، آزاد شوند. این عمل در جامعه محروم از تمدن آن دوره، زیباترین و مؤثرترین پیام برای ارج نهادن به جایگاه قلم و علم بوده و هست

قلم، پیامبر جاودانه

فلسفه وجودی قلم و نگاشتن، برقرای ارتباط میان مکتب ها، آموختن تجربه ها و تعالی اندیشه هاست. تأثیر قلم، ماندگارتر، تأثیرگذارتر و عمیق تر از هر ابزار دیگری برای پیام بری و پیام آوری است. چه بسیار آثار ارباب قلمی که حتی پس از مرگشان، به فرهنگ ها یا تمدن های ماندگار تبدیل شده است. کتاب های آسمانی که برای بشر به ارمغان فرستاده شده است، همگی ناظر به این ویژگی مهم قلم است

حضرت امیر مؤمنان علی علیه السلام می فرماید: «سفیر و فرستاده تو، ترازوی بزرگواری توست و قلم تو، رساترین و گویاترین چیزی است که از سوی تو سخن می گوید.» بر اساس این روایت، قلم،

شیواترین و بهترین ابزاری است که در هر برهه ای از زمان می تواند رسالت خود را انجام دهد. ماندگاری علوم و انتقال آن از نسلی به نسل دیگر، رسیدن پیام مکتب ها و تمدن ها به انسان آینده و سرانجام تکامل اندیشه های بشر در طول قرونی که اندیشمندان هیچ گاه یکدیگر را ندیده اند، تنها با معجزه قلم امکان پذیر بوده و هست.

قلم به دست

اصحاب قلم و نوشتن، می توانند نسل هایی را در سرایشی های انحراف به سقوط بکشانند یا تعالی ملت هایی را رقم بزنند. کلام و نوشته، رابط نویسنده و خواننده است. پس می تواند عامل همدلی گردد. درخت قلم اگر در تعهد و تدین ریشه داشته باشد، میوه اش شیرین و ماندگار است. ارزش هر قلم به پیام آن است و عظمت نوشته به محتوایش و ماندگاری آثار به ریشه داشتن در حق و صدق. قلم های شهیدپرور، عشق های برتر را بذرافشانی می کنند و شهیدان را در معراج شهادت از خاک تا خدا پیش می برند. چه دست هایی قلم شده تا قلم در دست پاکان قرار بگیرد و چه بسیار نویسندگان شجاع که شهید قلم شده اند.

قلم به دست گرفتم که حرف حق بنویسم
قسم به جان قلم خورده ام که نای قلم را

هر آنچه نتوان گفت بر ورق بنویسم
به دست گیرم و تا آخرین رمق بنویسم

قلم و روایات

پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله : «قلم، نعمت بزرگی از طرف پروردگار است و اگر قلم نبود، ملک و «دین استوار نمی شد و زندگی شایسته برقرار نمی گردید».

پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله : «هر کس از من حدیثی یا مطلب علمی را بنویسد، تا وقتی آن نوشته «باقی باشد، برای او حسنه می نویسند».

«امام علی علیه السلام: «عقل نویسنده در قلم اوست».

«امام علی علیه السلام: «عقل های صاحبان فضیلت در نوک قلم های آنان است».

کانال پرورشی مدارس

@arshivemorabi